

STRESZCZENIE

Kazimierz Kelles – Krauz jest największym ideologiem Polskiej Partii Socjalistycznej oraz jednym z najznakomitszych założycieli polskiej socjologii. Żył on zaledwie trzydzieści trzy lata, ale jego dorobek naukowy jest imponujący. Niestety, pomimo dorobku, którym mógłby obdzielić kilkunastu ideologów partyjnych i tyluż samo naukowców, dla współczesnych jest on prawie całkowicie nieznany. Na jego nieszczęście, ale również fatalnie dla nauki, los zapomnianego działacza politycznego i naukowca spotkał Krauz niemal zaraz po śmierci.

W okresie powojennym, po 1949 roku, gdy powstała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, ażeby uniemożliwić działanie lewicy w Polsce poza oficjalnymi strukturami partii, podjęto próby przedstawiania Kelles – Krauz w pejoratywnym świetle. W tym celu zaczęto przedstawiać go jako imperialistę, który, tylko i wyłącznie, przyobkleł socjalistyczny strój, osobę, która wrogo odnosiła się do Rosji i rosyjskiego ruchu rewolucyjno – socjalistycznego, a ponadto, jako socjologa, który, zamiast doceniać wkład Lenina w rozwój socjologii, poszedł drogą idealizmu. W ten sposób władza dokonała próby narzucenia polskim badaczom metody, która opierała się na ideach marksistowsko – leninowskich, a które były bezpośrednio odwzorowywane na nauce ZSSR.

Po roku 1969 następuje próba rehabilitacji Krauz, która jednakże dzieli jego działalność na polityczną i socjologiczną. O ile dokonuje się rehabilitacji, jako socjologa, o tyle całkowicie pomija się Krauz, jako ideologa PPS. Często też wspomina się Kelles – Krauz przy okazji prac historycznych poświęconych polskiemu ruchowi rewolucyjno – wyzwolenicznemu. Natomiast całkowicie brakuje prac poświęconych przedstawieniu myśli Krauz w ujęciu filozoficznym. Dlatego, mając na uwadze brak refleksji filozoficznej oraz zapomnienie Krauz, obecna praca jest nieśmiałą próbą wypełnienia powstałej luki. Po pierwsze, w kwestii filozoficznej: część pierwsza poświęcona jest: marksizmowi, idealizmowi niemieckiemu, jako źródłu marksizmu, stosunkowi Krauz do marksizmu, a jednocześnie, jaki z tego wypływa stosunek jego do Hegla, socjologicznemu i politycznemu spojrzeniu na społeczeństwo, jako konfrontacji dwóch klas, spojrzeniu socjologa na rozwijającą się ideę darwinizmu i jaką przeciwną propozycje ma Krauz, przy jednoczesnym uwzględnieniu historii Polski, poddaniu krytyce osób, włącznie z jednym z twórców marksizmu, którzy przyczynili się do wywołania kryzysu marksizmu, wzajemnej relacji, która zachodzi pomiędzy prawem retrospekcji przewrotowej, które jest największym sięgnięciem socjologa Kelles – Krauz, a prawem powstawania czynnika rewolucyjnego oraz stosunkowi marksizmu, jako utopii do kwestii wolności. Refleksja nad marksizmem Krauz głównie jest w porównaniu do Mikołaja Bierdiajewa, który najpierw był socjalistą, a później jednym z twórców największego renesansu religii w ZSRR. W części drugiej, która prezentuje zagadnienia związane ze zapatrywaniem się przez Krauz na państwo, przedstawione są tematy dotyczące: teorii państwa, jego powstanie, historyczną koniecznością podjęcia przez proletariat trudu

odrodzenia Rzeczypospolitej, sporu pomiędzy Krauzem a Luksemburg, programów przedstawionych dla zaborów, które Kelles – Krauz podzielił językowo, to znaczy dla zaborów niemieckojęzycznych i rosyjskiego oraz opis odrodzonej Rzeczypospolitej, na przykładzie systemu sądownictwa. Część ta, jest próbą konfrontacji poglądów Krauz z Józefem Piłsudzkim i Różą Luksemburg. Natomiast część trzecia, w której omawiane są kwestie dotyczące narodu, prezentowane są idee Kelles – Krauz takie jak: powstanie narodów, zasady narodowościowe, potrzebę oraz tworzenie nowoczesnego narodu polskiego, a także, co słusznie zauważył Krauz, zagadnienie mniejszości narodowej w odrodzonej Polsce, na przykładzie największej mniejszości, tym razem już nie religijnej, ale narodowościowej, jaką byli Żydzi. Część ta, oprócz Piłsudskiego i Luksemburg, dla pełniejszego obrazu, dodatkowo jest prezentowana z ideami głoszonymi przez konserwatystów. Po drugie, celem pracy jest próba przedstawienia i przypomnienia myśli Kazimierza Kelles – Krauz, jego dorobku politycznego i naukowego, tym bardziej, że nadarza się szczególna okazja – w 2025 roku będziemy obchodzić sto dwudziestą rocznicę jego śmierci.

Słowa klucze: Kazimierz Kelles – Krauz, marksizm, socjalizm, Polska, państwo, naród.

